

De gamle Degne

Af Lærer Severin Christensen, Skjoldborg.

MEGET er udrettet for at bevare Minderne om de henfarne Slægters Liv; og Færden, men mangfoldige Menneskeskæbner er dog så dybt nedsænkede i Glemselens bundløse Tågehav, at ethvert Forsøg på at redde noget om dem for Eftertiden er forgæves Arbejde.

De gamle Kirkebøger, Dagbøger og lignende melder så lidt om vore Forfædres Levevis. Hvad Livet har indeholdt og ydet for disse Mennesker er glemt og henvejret som visent Efterårsløv. Vi. ved dog alle, at ethvert Menneskebryst også det, der for Århundreder siden blev Støv i Graven, har rummet både Livets lyse og Iykkelige Øjeblikke og følt Modgangens hårde, knugende Tilskikkelser. Fra Vuggen til Graven førtes også de gennem Glæde og Sorg, Lykke og Ulykke, og den lille Græstue, det sidste synlige Minde om Støvhytten, der er Muld i Graven, synker snart sammen. Derfor er der en dyb Vemodsstemning over Digteren Lemckes simple Ord: "Og vore Navne glemmes, som Sne, der faldt i Fjor". Når Vinterstormen klagende og sukkende jager hen over de glemte Grave, bringer den Bud fra en Verden, som er forgået, og minder os om, at Livet svinder snart, skjult i Evighedens Nat. Menneskeliv efter Menneskeliv flygter bort og slettes ud som Stjernesked på Nathimlens uendelige Dyb.

Således er det også gået med de gamle Degne og Skoleholdere, hvis Navne det er lykkedes mig at drage frem fra Glemselens mørke Dybder. De levede alle i en Tid, da den underkuede Almues Fattigdom og Uvidenhed lagde et knugende Pres på Undervisning og Opdragelse. Tit har det sikkert også manglet på Evne, thi mange af Degnene var uvidende Personer eller mislykkede Studenter, der hengav sig til Drukkenskab og Usædelighed. Følgelig måtte Undervisningen blive derefter.

I over 100 År efter Reformationen udførtes Degnens Gerning af de, såkaldte Løbedegne - Disciple fra Latinskolerne øverste Klasse - som hver Søndag vandrede ud til de Sogne, der lå indtil to Mil fra Byen. (På den Tid havde de fleste Byer en Latinskole.) For denne tjeneste havde Latinskolerne Krav på Tiende og Offer af Sognebeboerne, og da der i Følge Christian V.s Danske Lov af 1683 overalt blev ansat faste Degne eller Sædedegne, måtte disse svare en årlig Afgift til Latinskolen. Denne Ydelse - den såkaldte Degnepension - bortfaldt først for få År siden (1851).

Sædedegnene skulde "forestå Sungen i Kirken, ringe Bede- og Fredsklokken Morgen og Aften, være Præsterne lydige i hvad de dem, på

Embedsvegne befale, samt befordre deres Embedsbreve". Endvidere "skulde Degnen *undervise* (?) Sognets Ungdom i Børnelærdommen en Gang om Ugen på det Sted, som Degnen dem henstævner med Præstens Vilje og Råd". Denne Undervisning bestod i, at Degnen fremsagde Stykker af Katekismen, indtil Børnene og de unge kunde dem udenad. I de egentlige Skolefag, Læsning, Skrivning og Regning, meddeltes ingen Undervisning.

Det første betydelige Forsøg på at skabe en dansk Folkeskole med Undervisning i Læsning, Skrivning og Regning skyldes Kong Frederik den Fjerde, som byggede i alt 240 Skoler omkring på Ryttergodserne; men det var dog først under Christian den Sjette, at der i Henhold til Forordning af 23de Januar 1739 oprettedes Folkeskoler over det ganske Land. Året 1739 må derfor betegnes som den danske Folkeskoles egentlige Fødselsår, og Kong Chr. VI og hans Mænd tilkommer Æren for at have påbegyndt dette samfundsnyttige Arbejde. Selv om også Forordningens Bestemmelser, på mange Måder blev omgåede, og selv om der ikke blev bygget nær så mange Skoler, som man ved Forundersøgelsen fandt nødvendige, er Forordningen af 23de Jan. 1739 alligevel Udtryk for Kongens og Regeringens alvorlige Vilje til at danne en Folkeskole. Det kneb dog svært med at holde Undervisningen i Gang, thi de fleste Steder måtte Degnene overtage Undervisningen, da man hverken havde Råd eller Vilje til at lønne særlige Skoleholdere. Men kun få Degne forstod sig på at undervise, og flere af dem kunde knap skrive deres eget Navn læseligt. I det hele taget var Undervisningen yderst tarvelig før 1814.

(I det følgende er kun Skjoldborg-Kallerup Sognes Degne- og ældste Skolehistorie behandlet nogenlunde udførligt. Det er Meningen ad Åre at supplere og fortsætte med Beretninger fra alle Sogne i Hundborg Herred, muligvis også fra Hillerslev og andre Herreder i Thy.)

Af trykte Kilder er særlig benyttet:
Wulff: Vendelbo og Ålborg Stifts Historie.
P. Jensen: Snesere Sogns Historie.

I. Hundborg Herred

1. Skjoldborg-Kallerup.

Skjoldborg og Kallerup Sogne havde indtil 1808 fælles Sædedegn med Bopæl i Skjoldborg, der var Hovedsognet. Det synes, som om der i Året 1555 har været en Degn i Skjoldborg, thi i Wulffs Vendelbo Stifts Historie omtales fra denne Tid en Degn, der som Løn fik 2-3 Skpr. Byg af hver Gårdmand og 1 Skp. Byg af hver Bolsmand, samt oppebar 2 Tdr. Byg årlig af et Degnebol i S. Skjoldborg og 1 Td. Byg fra Todbøl, som havde købt Degnebolet i Kallerup, men denne sidste Ydelse var sikkert helt godvillig og faldt snart bort. 1571 nævnes derimod en "Degn af Skolen", det vil sige en Løbedegn. Indtægten var på denne Tid 6 Tdr. Byg af begge Sogne og af Bolet i S. Skjoldborg 2 Tdr. Byg og 6 Lam, hvilken Indtægt tilfaldt Latinskolen i Thisted, hvor Løbedegnen var Discipel. Fra Herregården Todbøl svarede der ved denne Tid intet.

Den ældste Degnebolig bestod i Følge Degnen Michel Lauridtzøns Indberetning fra 1690 af et 7 Fags Ralingshus, som rimeligvis den Gang var nybygget.

Embedets Indtægter ved denne Tid opgives således: Korntiende 12 Tdr. Byg og 5 Tdr. Havre. Offer til hver af de tre store Højtider 3 Mk. St. Hansrente 1½ Pd. Oste. Påskerente 2½ Pd. Brød, 3 Ol Æg. En Jordlod på 1 Td. 3 Skpr. 1 Alb. Hartkorn. Som Udgift anføres Pension til Thisted Skole 3 Tdr. Byg årlig.

Det i 1690 omtalte Ralingshus blev ombygget 1741 af Kammerråd, Claus Caspergaard til Todbøl. I en Beretning fra, 1744 hedder det, at "Skjoldborg Degnebolig er beliggende lige op til Kirkegården og består ligesom den gamle Bolig af 7 Fag. Til ommeldte Degnebolig er en gammel Lade og Stald, sammenbygget i et Hus, bestående af 7 Fag, hvoraf de 4 Fag er til Lade og de 3 til Stald og Fåresti, mere lav og snæver bygget end Laden.

Degneboligens Tillæg af Markjord:

I Toften 2 Agre, Klokkerøgel 1 Ager, Grimshøj 1 Ager, Degnekilde 2 Agre, i hvilke Agre kan sås 2½ Td. Byg. Have har ingen været, før ommeldte Kirkens Patron, velædle og velbyrdige Kammerråd Claus Caspergaard, da Ralingen blev opbygget, af egen Godhed lod hertil inddige en Have af Kirkens Fortoft, ongefær så stor, at man i den kan sætte 200 Kål.

Degnekaldets Besværing:

Degnekaldets ommeldte Tillæg består af Hartkorn 1 Td. 3 Skp. 1 Alb., som vel er fri for Landgilde, Ægt, og Arbejde, men skatter og tiender som andet ufri Bøndergods, Eng og Fædrift er intet af, Fædrift er fælles, Hedejord meget slet. Tørveskær er her ikke uden en liden Hove, ongefær så stor som 3 Skpr. Sæd, hvilken er næsten opgravet, så her er ingen Tørveskær uden foranmeldte fælles Fædrift, som er så slet så jeg må leje Tørveskær på andre Steder.

Degnekorn 15 Tdr. Byg, hvoraf penseses til Ålborg Skole for 3 Tdr. og 2 Rdl. 3 Mk.

Offer til tre store Højtider er til hver Højtid 3 Rdl.

Julerente: Intet.

Påskerente er 2 Ol Æg, og i Stedet for Kager 1 Td. Rug.

St. Hansrente 2 Lpd. Ost."

Hvorledes den i 1741 opførte Degnebolig var indrettet, fremgår af en Beretning fra 1801 i Anledning at Degnen Ellermanns Død. Der fandtes kun 1 Stue med Jern Bilæggerovn og en Seng i den ene Side af Værelset; desuden 2 Kamre, 1 Pigeammer, Køkken og Saltkammer. Det var hele Lejligheden.

1768 var Degnekornet kun et lidet Kvantum, eftersom Bønderne selv lystede. Noget Byg kom der ind, men hverken Rug eller Havre. Hele Indkomsten blev af Degnen Kaas anslået til 36 Rdl., men så havde han jo Jordloden, der sikkert den Gang var af stor Betydning og gav den væsentligste Indtægt.

Degnens Bohave og Besætning omtales i den før omtalte Beretning fra 1801. I Dagligstuen fandtes et Fyrrebord, 7 Træstole, 1 Foldbænk, 1 Stueuhr i Foderal, 8 Skilderier, 1 Hylde med Gardiner, 1 Sengested med Skab ved Enden af samme. I et fyrremalet Skabhul ind i Væggen opbevarede Degnens Klæder, hans Papirer og Bøger, samt 3 Parykker.

I Nørre Kammeret stod en Ege Dragkiste med Degnekonens Klæder; 2 Theborde, 1 lidet Bord på Krydsfod, 1 justeret Skæppemål, 2 Skæggemænd og 1 Løve. I Pigeammeret fandtes kun en Seng og i Køkkenet en Kobberkedel i Grube, en Messing Håndkedel, en Balje og to gl. Spande, 4 Kar, en Håndkværn i Bing, et Sold og to Sæller, 8 Tin Tallerkener og 3 Tinfade. I Stalden stod 3 Køer og 7 Får.

Skoleholdet.

Da Chr. VI's Forordning af 23de Jan. 1739 om Skoler på Landet udkom, havde Regeringen nogle År i Forvejen indhentet en Del Oplysninger om, hvordan Forholdene var ude i Sognene. Man ønskede at få Rede på, 1) hvor mange Skoler, der skulde bygges, 2) om Degnene var skikkede til at holde Skole, og 3) om der forøvrigt i Sognene fandtes Personer, som kunde overtage Ungdommens Undervisning. - I Skjoldborg skulde der bygges en Skole, men Degnen Michel Lauridtzøn var den Gang for gammel til at antage Skoletjeneste, og der fandtes ingen, som egnede sig til Skoleholder.

"I Kallerup Sogn eller By kunde ingen Skole bygges, såsom der var en liden Ungdom, men det synes bekvemmeligst at den kunde undervises af et oplyst Menneske der i Byen, hvilken Mand kunde tillægges en liden Skoleløn for samme

Børneundervisning." Heldigvis fandtes der også i Kallerup et oplyst Menneske, som kunde undervise Ungdommen.

Så blev Skjoldborg Sogns første Skole bygget, og om denne Skole indberettede Præsten Ole Kamp følgende "Udi Skjoldborg By har velbårne Hr. Kammerråd Caspergård for to År siden (1740) ladet af nyt opbygge et Skolehus, bestående af fire (?) Fag Mur- og Bindingsværk, hvor udi Degnen Laurids Holm holder Skole for hele Byens Ungdom." – "Skolehuset er bygget af Ege- og Fyrretømmer, er beliggende østen for Kirken og Degnehuset og består af 3 Fag med Stråtag, i Længden 8 Alen og Højden 3½ Alen og deraf 3 Fag indrettet til Skolestue og en Del af det 3dje Fag er på vestre Ende Indgang og Forstue til Skolestuen, og i Enden opsat Skorsten med muret Pibe gennem Taget. Er ellers i Vidden 8 Alen, Væggene er på alle Sider og Ender murede. Over Skolestuen er Loft af gode Fyrrebrædder. Til Forstuen og Skolestuen er behørige Døre med Hængsler og Låse. På vestre Ende af Skolestuen er et Vindue udi en Karm, på østre Ende to og på søndre Side to, og er bemeldte Skolestue bekvem og rummelig for Sognets Ungdom såvel for Skoleholderen, som tillige er Degn og har a parte Hus og Bolig vesten for Kirken."

"Ås Bys Beboere, som er Skolen noget fraliggende, holder til deres Børn en skikkelig Mand fra Thisted, navnlig Peder Bruun."

"Udi Kallerup er ikkun 7-8 Børn, hvorfor dets Beboere ej synes at kunne holde nogen Skolemester, endskønt jeg (Ole Kamp) dog mange Gange har anmodet dem om at antage en for de få, men forgæves; dog på det, at disse små kan lære at kende Gud, har Degnen påtaget sig tvende Gange om Ugen og det ved Aftenstid at gå did for at lære dem noget i deres Kristendom.

I Året 1816 blev Degneboligen atter ombygget, og nu byggede man Bolig for Læreren og Skolestue sammen i et Hus. Det gamle Skolehus østen for Kirken er så rimeligvis bleven nedlagt. Opførelsen af den ny Skole kostede 759 Rdl. 57 Sk. Den lå vesten for Kirken, efter al sandsynlighed på samme Sted, som den gamle Degnebolig havde ligget. Kirkegården er siden bleven udvidet mod Vest, så en Del af det gamle Skolehus lå Øst for det nuværende Kirkegårdsdige. 1860 blev den nuværende skole opført og ligger noget længere mod Vest, helt uden for Kirkegården.

Degnene i Skjoldborg-Kallerup.

I Ålborg Stifts Bispearkiv findes en gammel Edsprotokol, hvori såvel Præster som Degne

personlig efter endt Overhøring hos Bispen indførte Dato og Årstal for deres Embedstiltrædelse, men da denne Bog først er påbegyndt omkring ved Året 1680, er det meget vanskeligt og i de fleste Tilfælde helt umuligt at få Oplysning om, hvem der for den Tid har udført Degnetjenesten i de Sogne, hvor der ikke var Løbedegn. I Skjoldborg var, som før nævnt, en Løbedegn fra Thisted Skole, indtil Chr. V.s Danske Lov udkom.

Den første Sædedegn hed *Michel Lauridtzøn*. Han var født Anno 1667, og kun 21 År gl. blev han Degn i Skjoldborg og Kallerup og beklædte dette Embede i over 52 År. I Edsbogen har han med nogenlunde sikker Hånd indført følgende: "Anno 1688 d 24. Januarj da ieg af velædle Hr. Bischoopen blef kaldit og beschiket til at være Degn til Skioldborg og Kallerup Sogner udi Hundborg herridt, efterat ieg min pålagde pension hafde wedtagit underskriffuer ieg Michel Lauridtzøn. Egen hånd."

Michel Lauridtzøns Virksomhed falder i en Tid, da Almuens Overtro og Uvidenhed var næsten grænseløs.

Også de lærde var i høj Grad overtroiske. Heksebålene flammede da rundt omkring i hele Landet og den mærkelige Djævlbesættelsessag i Thisted foregik lige for hans Øjne. Sært vilde det være, om ikke også Dønningerne af denne for hin Tids Mennesker forfærdelige Begivenhed nåede ud til Skjoldborg og greb mægtigt ind i de dagligdags Forhold. Vi ved jo, at da Sagen var opklaret og endt, havde Overtroen lidt et Knæk, som den aldrig kunde forvinde.

Anno 1689, sidste Søndag efter Trin., blev Michel Degn viet til Mette Støfring. Her i Sognet findes endnu en Gård, som bærer Navnet Støvring. Usandsynligt er det derfor ikke, at Michel Lauridtzøns første Hustru hørte hjemme i denne Gård. Den gamle Kirkebog, der er begyndt 1641, er flere Steder meget utydelig og indeholder kun sparsomme Oplysninger. Dog ses det at 1691 døbttes en Datter af Michel Lauridtzøn og Mette Støvring med Navnet Ane.

Mette Støvring nævnes sidste Gang 3dje Søndag efter Påske 1692. Snart derefter må hun være afgået ved Døden, thi allerede 1695, Søndag efter Trin, viedes Michel Lauridtzøn Degn og Else Christensdatter i Skjoldborg Kirke, og Året efter, 1696, 1ste Søndag i Fasten, havde de en Søn, Laurits, i Kirke. Så tier den ældste Kirkebog om Michel Lauridtzøn og hans Hustru, men af den følgende ses, at hun døde først og blev begravet den 3dje Februar 1729, 62 År gl.

Michel Lauridtzøn døde i en Alder af 73 År og blev begravet den 29de Sept. 1740. Foruden Sønnen Laurits havde han mindst to Døtre, Ane og Mette, som begge ved Faderens Død var gifte. Laurits Michelsøn blev gift med Karen Nielsdatter og havde flere Børn, men kun 46 År gl. afgik han

ved Døden, sandsynligvis af en grasserende Smitsot, og blev begravet 3dje Påskedag 1742.

Degnen Michel Lauridtzøn var såvidt det kan oplyses en ret velhavende Mand. I rede Penge efterlod han sig kun 16 Rdl. 3 Mk. 3 Sk., men ved Skiftet fremlagdes en Mængde Klæder og Husgeråd til Deling mellem hans Arvinger, og den Del af indboet, som stillede til Avktion indbragte i alt 54 Rdl.

Af den gamle, nu næsten ødelagte Skifteprotokol ses, at Michel Lauridtzøn havde været i Besiddelse af en efter hans Tid ret anelig Bogsamling, der bestod af: "1 Bibel, 1 Salmebog, Den bedendes Kjede, Kingos Sangkor, Rami åndelige Markistid, Mumms Spørgsmål, Pontoppidans Spørgsmål, Lodbergs Spørgsmålsbog, Rostochs Spørgsmål og 16 gl. Almanakker."

Laurits Erichsen Holm. blev Michel Lauridtzøns Eftermand og tiltrådte Embedet den 11te December 1740. I Edsbogen har han med smuk og flydende Håndskrift indført: "Jeg underskrevne har, der jeg blev beskikket til at være Sogndegn til Skjoldborg og Kallerup Menigheder, aflagt den allernådigst anbefalet Eed, som den fromme Gud give mig sin Naade til at holde.

Aalborg, d. 11te Decbr. 1740. L. Holm."

Med sin Hustru Dorthe Toftgaard havde han flere Børn. En lille Søn født 1749, blev begravet den 4de Febr. 1741, Den 16de Juli, samme År, blev en anden Søn hjemmedøbt med Navnet Erich Peiter. Ved dette Barns Fremstilling i Kirken den 26de Juli var Egnens Honoratiorenes til Stede som Faddere. Holm døde allerede efter at Par Års Forløb, sandsynligvis af den samme Smitsot, der også bortrev Laurits Michelsøn og som i Året 1743 medførte en Dødelighed i Skjoldborg Sogn af 19 Personer. Holm blev begravet den 20de Februar 1743, kun 43 År gl.

Den 30te Novbr. 1743 fødte Enken Dorthe Toftgård en Søn, der blev døbt med Navnet Christian. Ved dette Barns Døb stod de høje Honoratiorenes ikke Faddere. Der var Forløbet så lang Tid efter Holms Død, at man med Nogenlunde Sikkerhed kan påstå, at Barnet var uægte. Desuagtat blev Barnet dog i Kirkebogen anført som Degnen Holms Søn.

Efter Holms Død nævnes en Degn, som hed *Christian Mørch*. Han trolovedes den 16de Decbr. 1743 med Holms Enke Dorthe Toftgård, med hvem han den 16de April 1745 fik Datteren Mette og Året efter en Søn, som hed Lorentz Peiter. 1748, den 20de April; blev Mørch kaldet til Degn i Flade, Fladstrand og Gærum i Vendsyssel, og først ved Tiltrædelsen af dette Embede aflagde han den befalede Embedsed, så det er mest sandsynligt, at han her i Skjoldborg kun midlertidigt har besørget Degnetjenesten.

Degnen *Hans Kaas* underskrev Edsbogen den 28de April 1748. Han var født 1715 og blev gift med Anna Helvig Riber, der døde den 21de November 1776 i sit 68de År. De havde fire Børn - 1 Søn og 3 Døtre. Sønnen hed Peder Kaas og blev senere Sogndegn i Aggersborg Øster Hanherred. Døtrene hed Johanne Marie; født 1741, Cecilia, født omtr. 1744 og døde i Hundborg 1765, og Marie eller Maren, der blev døbt 1749. Maren Kaas indgik i Ægteskab med Torgius Gundvaldsen, som boede i Kristianssand i Norge.

1768 skriver Kaas; at "fordi Indkomsten er så liden, sidder jeg med Kone og Børn i megen Gæld og Besværing".

Året 1797 efter Svigersønnen Duuns Bortrejse oprettede Kaas en Kontrakt med Poul Bach angående Degneindkomsterne i Annexsognet Kallerup, og denne Kontrakt blev 1801 fornyet med Degnen Svend Aagaard. Hans Kaas døde den 13de April 1805, 90 År 2 Måneder gl. Ved hans Jordefærd talte Præsten, Hr. Aagaard, over Præd. 1, 14.

Johannes Christensen Duun var født i Sønderholm Sogn ved Ålborg 1749 og blev døbt den 19de Oktober s. A. Forældrene var Christen Pedersen Duun og Hustru Anne Margrete Sørensdatter, der i Følge Sønderholm Sogns Kirkebog trolovedes den 12te Juli 1744. Den 11te Febr. 1746 fik dette Ægtepar døbt en Datter med Navnet Dorthea, og hun var vistnok Joh. Duuns eneste Søster. 16 År gammel, den 14de April 1765, blev Johannes konfirmeret, og da han senere blev Student - sandsynligvis fra Ålborg Skole - kom han til Skjoldborg som Hjælper for den svagelige Hans Kaas. Den 20de Juli 1774 overtog han Degneembedet og Skoleholdet for sin tilkommende Svigerfader, forannævnte Hans Kaas. I Kirkebogen berettes, at "1774, den 15de Juli, trolovedes hæderlige og vellærde Studios Johannes Duun og Jomfru Johanne Maria Kaas. Forlovere Christen Duun af Sønderholm og Hans Kaas, Sogndegnen her". Den daværende Præst i Skjoldborg, Hr. Kruuse, talte ved Trolovelsen over 2 Mos. 20, 24.

I deres Ægteskab havde de, tre Sønner. Den ældste Hans Christian, der blev døbt den 14de Febr. 1776, døde snart og blev begravet den 16de Marts s. A. Den næste Søn, Friderich Wilhelm, hjemmedøbt den 29de April 1777, blev opkaldt efter Sognepræsten i Skjoldborg, Friderich Wilhelm Kruuse, og døde knap 2 År gl. af Kighoste og Børnekopper. Han begravdes den 29. Marts 1779. Endelig nævner Kirkebogen, at der den 1ste Februar 1780 blev hjemmedøbt en tredje Søn, som fik Navnet Friderich Wilhelm Kruuse Duun. Han skal efter de gamles Beretning have været vel begavet, men af en noget ustadig flagrende Karakter. På den gamle lukkede Degnestol i Skjoldborg Kirke malede han et Vers, som han selv havde forfattet, og dette Vers lød således:

”Her er Degnens Pulpitur,
her er Degnens Kirkerede,
her kan hvert et Kreatur
høre, Degnen er til Stede.
Hvert et Ord, han råber ud,
stiger lige op til Gud!”

Friderich Duun giftede sig i en ung Alder med Inger Margrete Weis og søgte et Degneembede her på Egnen, men han døde uden Ansættelse den 9de Jan. 1804. En stærk Nervesvagthed lagde ham i Graven efter 6 Ugers Sygeleje, knap 24 År gl.

Degnen Johannes Duun var stor og stærk, af en meget heftig Karakter, men alligevel blev han anset for en duelig Skolemester. Han var meget striks og pryglede Børnene ubarmhjertigt. Når han blev vred i Skolen, udtordnede han efterfølgende Kraftsætning: Jeg hedder Duun, og jeg skal F. . . . gale mig dune jeres Rygstykker, det kan I forlade jer på, I Æsler! Med sin Hustru Johanne Marie Kaas levede han et forargeligt Liv; hun drak og gav i Fuldskab al Ting bort, hvorfor han til Gengæld pryglede hende. De blev da også separerede ved kongelig Bevilling af 26de April 1799 efter Ansøgning af Manden, ”da” - som det hedder i Bevillingen – ”han ikke længer ser sig i Stand til at leve med sin Hustru på Grund af hendes ødsle Forhold og Hengivenhed til Drukkenskab, så ville vi efter Supplikantens derom gjorte Ansøgning have bevilliget og tilladt, at fornævnte Skoleholder Johannes Duun må leve adskilt fra bemeldte sin Hustru i Henseende til Bord og Seng.” Denne Skilsmisse fandt dog ikke Sted, medens Duun var Degn i Skjoldborg. På Grund af sit forargelige Samliv med Hustruen og fordi han ikke passede sit Embede, men hengav sig til Drik, Kortspil og anden Løstgighed, blev han suspenderet den 8de Avgust 1792. Men Duun var ikke den Mand, der lod sig forknytte af så lidt. I over fire År førte han Proces med sine overordnede, og først den 17de Decbr. 1796 lykkedes det dem at få Duun dømt fra sit Embede. Han forlod så Egnen for at søge sig et Paulun i fredeligere Egne, og 1798 træffer vi ham som Skoleholder i Snesere Skole ved Præstø, en af Frederik den Fjerdes Skoler. Ved Snesere Skole virkede han som Lærer i fire År, og i denne Tid var det, han blev skilt fra sin Hustru. Den 19de Juni 1802 blev Duun ansat som Kordegn og Skolelærer i Præstø, men her døde han allerede 1806 og blev begravet den 20. April, kun 57 År gl.

I den gamle Have ved Skjoldborg Skole står to mægtige Ælmetræer, hvis Kroner overskygger omtrent Halvdelen af Haven. I Følge de gamles Beretning skal Duun have plantet disse Træer, og de er nu det eneste Minde, som denne ulykkelige og begavede Mand har efterladt sig.

Om den lange Proces, der omsider førte til Duuns Afskedigelse som Degn og Skoleholder i Skjoldborg; skal her anføres følgende Oplysninger:

Klage over Duun.

”Den høje Nød driver os undertegnede Skjoldborg Sogns Beboere til for Deres Højædle Højærværdighed underdanigst at andrage og indgive Besværing over den her i Sognet værende Skoleholder Sr. Joh. Duun (som Sucessor til Degneembedet efter den gamle og affældige Sognedegn) hans liderlige og skammelige Levemåde og Forargelse både i og uden Menigheden, deres med Drik, deres Kortspil, deres Slagsmål og anden Ugudelighed, som han så tit og ofte udøver, er så skammelig, at det næsten ikke kan udsiges, hvorved Skoleholdet ikke alene forsømmes, da han undertiden kan opholde sig fra sit Hjem og fra Skolen en 4-5 Dage på een Tid så vel undertiden længere til Brug ved slige Ugudeligheder, men ved og den Forargelse sådan en Levemåde og Opførsel giver Menigheden, og når han så hjem kommer fra sådan hans Drik og Liderlighed, udøver hans Grovheder, dels ved Trusler, dels med Slagsmål både mod Børnene og hans underhørende. Imidlertid, når han er borte, lader han Skolen betjene ved en af Skolebørnene, så de ingen synderlig Nytte kan have af deres Skolegang, da deres Højærværdighed kan forestille sig, hvad et Barn kan lære et andet, men al Tiden bliver anvendt forgæves . . .” (Duun forsømmer også Kirketjenesten og lader den besørge ved en af Beboerne, så forlanger Klagerne, at Duun dømmes fra sit Embede og beder om en ny Skoleholder i Henhold til Forordning af 23de Jan. 1739.)

Skjoldborg, den 26de Marts 1792.

Bertel Bundgård. Anders Nielsen. Jens Pedersen Røjkjær.

Niels Hansen. Laurs Jensen.

Anders Poulsen. Chr. Jensen (Møgelvanggård).

Denne Klage påtegnede Præsten således:

Foranstående Klage er mig forevist, og min fordrede Erklæring kan kun blive denne, at Andragelsens Rigtighed måtte bevises, før jeg kunde indgive nogen sådan Anklage.

Skjoldborg Præstegård, den 2den April 1792.
G. Lyder.”

Duun blev så under Sagens Gang ved forskellige Vidner overbevist om Embedsforsømmelse, samt afskyelig Liderlighed og fræk Ondskab, der gjorde ham ”aldeles uværdig” til at beklæde sit Embede, men 1796, den 17de Novbr., hævdedes Sagen i Henhold til kgl. Rescript af 4de Novbr., hvilket lød på, at når Duun udleverede sit Kaldsbrev på Skjoldborg, skulde han have Lov til at søge Levebrød andet Steds. Konen skulde have 10 Rdl. i Pension fra Kaldet, og der nævnes allerede den Gang, at Sønnen Friderich var svagelig.

Johannes Duuns Hustru, *Johanne Marie Kaas*, flyttede rimeligvis efter Mandens Bortrejse 1796 ind i et Hus, som lå i den nuværende gamle Skolehave. Om Sønnen Friderich rejste bort med Faderen og senere sammen med sin unge Hustru kom tilbage til Fødesognet, kan ej fuldt ud opklares, men vi veed, at han døde her 1804. Hvad Madam Duun har levet af efter Faderens Død 1805, meldes der intet om. De 10 Rdl. i Enkepension, som hun oppebar efter Mandens Bortrejse, kan næppe have været tilstrækkeligt i de vanskelige År, som nu fulgte. Huset, hun boede i, var lille og skrøbeligt. Muren var meget lav, Taget nåede langt ned på alle Sider, og Husets eneste Dør fandtes ved det nordvestlige Hjørne. Degnen Aagaard havde nemlig Forpligtelse til at købe Huset, hvorfor det blev nedbrudt efter Madam Duuns Død. I mange År boede hun sammen med sin Svigerdatter, som i Året 1823 fik Ophold i Todbøl Legatus. 1825 nævnes en 52-årig Tjenestekvinde hos Madam Duun. Hun hed Maren Christensdatter og blev dette År gift med en Husmand fra Sundby.

I de sidste År, Madam Duun levede, var hendes Helbred meget svagt. Hun var lille af Vækst, rynket og indfalden og levede i stor Fattigdom. Skolebørnene besøgte hende daglig og havde et Fristed hos hende. De medbragte derfor ikke så sjældent Mælk og andre Fødevarer, noget som hun trængte så hårdt til. De to sidste År, før hun døde forstrakte Svigerdatteren hende med hele sin Pension af Todbøl Legat, i alt 32 Rdl., men alligevel efterlod hun sig en Del Gæld til flere i Sognet, da hendes Efterladenskaber, der blev solgt ved Avktion, kun indbragte 11 Rdl. 2 Sk.

Hendes Livs største Ulykke var Lysten til berusende Drikke, men denne Last hører vi intet om fra hendes gamle Dage. Hendes fattige Kår tillod hende jo heller ingen Ekstravagancer. Skammen ved, at hun måtte skilles fra Manden og Sorgen over Børnenes tidlige Død har muligvis også ført hende ind på en bedre Levevis.

Den 9de Juni 1829 lukkede den gamle Degnekone sine trætte øjne for sidste Gang, men da var hun også 88 År gammel, og fem Dage senere lagdes hun til Hvile på den stille Kirkegård ved Siden af hendes fattige Bolig. Ingen nulevende kender hendes sidste Hvilested. En ældgammel Mand, som fra sine Skoledage havde bevaret hende i sin svigtende Hukommelse, fortalte helt vemodigt om den gamle venlige Kvinde, der indtil det sidste var så omhyggelig for de fremmedes Børn, medens hendes egne sov den evige Søvn i Dødens Have.

Et Liv i Savn og Lidelse kan hos Menneskenes Børn sone mangt et Fejltrin og megen Forvildelse. Måtte så også den gamle prøvede Kvinde have fundet Fred og Tilgivelse hos ham, der ikke vil nogen Synders Død, men at enhver skal omvende sig og leve.

Madam Duuns Svigerdatter, *Inger Margrete Weis*, var, som allerede nævnt, gift med Friderich Duun. Hvor hun var født, eller hvor Friderich lærte hende at kende, er hidtil uopklaret, men efter al Sandsynlighed var hun fra Sjælland, da hun her på Egnen hverken havde beslægtet Ven eller Frænde og var som i et fremmet Land. I Sneseere var Svigerfaderen Joh. Duun jo Skoleholder fra 1798 til 1802, og måske var Inger Margrete fra denne Egn. Ved Fr. Duuns Død 1804 blev hun Enke og opholdt sig så for det meste hos sin Svigermoder, til hun selv blev svag og hjælpeløs. Hendes Forstand omtågedes, og af Medynk gav man hende i Året 1823 Todbøl Legat, som hun så oppebar indtil sin Død. I Ansøgningen, der er forfattet af Præsten i Skjoldborg, Hr. Heerfordt, dateret den 6te Marts 1823, betegnes hun som "Degneenke, 40 År gl. Hendes Mand var født på Todbøl Gods og døde, da han sammesteds søgte Ansættelse som Skolelærer. Hun er noget sindssvag og meget trængende, uden Pension eller nogen offentlig Understøttelse." Thi "det Øjeblik, som ej mere kan være langt borte; da hendes højaldrende, skrøbelige Svigermoder dør, er hun her i fremmed Land uden beslægtet Ven og Frænde, højtrængende og i skrøbelig Tilstand". Skjoldborg Sogns Fattigprotokol for Året 1832 udviser, at "Chr. Kirk, S. Skjoldborg, hos hvem den halv afsindige Enke Margrete Duun er tinget i Kost, mod at han nyder hendes hele Pension af Todbøl Hospital, 16 Rdl. Sølv, andrager Fattigkommissionen om Tilskud af Fattigvæsenet for at være skadesløs." For Juli Kvartal blev der så tillagt ham 4 Skpr. Byg. Det var i Året 1831, at hun blev sat i Pleje hos Chr. Kirk; 1836 nævnes hun hos Peder Boesen. Det synes dog, som hun til Tider har haft lysere øjeblikke, og hun boede da hjemme i Legathuset (Todbøl Hospital). Alligevel må Tilværelsen have været trist og kummerlig for Margrete, thi hendes store Fattigdom viste sig tydeligt, da hun døde (8de Maj 1849), idet Fattigvæsenet måtte betale både hendes Ligkiste og Liglagen.

I hendes unge År skal hun have været ualmindelig smuk, og da hun en Tid som ung Enke tjente hos Degnen Svend Aagaard, var der efter de gamles Fortælling flere der så med venlige øjne efter hende. Der lever endnu Folk her i Skjoldborg, som af deres Forældre har hørt Tale om den skønne Margrete Duun, men ingen husker hende fra hendes senere År, da Alderdom og Tungsindet knugede hende ned og udslukkede hendes Forstands Lys. Hun var jo kun den fattige, ensomme og fremmede Kvinde.

Efter Duuns Bortrejse blev *Poul Christensen Bach* Degn. og Skoleholder i Skjoldborg. Han havde kun een Hånd og kom hertil fra Tilsted, hvor han i en Årrække havde været Degn. En af hans Sønner, Jørgen Chr. Bach, var født i Tilsted den 10de Avgust 1795. Denne Jørgen Christian blev i

Året 1818 demitteret fra Snedsted Seminarium og i 1820 Lærer i Elsborg, Lysegård Herred. En anden Søn, Chr. Poulsen Bach, døde 1829 som Husmand i S. Skjoldborg, kun 38 År gl.

Den 8de Juni 1800 blev Degnen Poul Bach heftig syg af Sprinkler (Tyfus) og døde den 20de Juni, 56 År gl.

Hans Hustru, *Maren Christensdatter* - født 1758 stod ved Mandens Død tilbage med 5 Børn i særdeles uheldige økonomiske Omstændigheder. Poul Bachs Gæld var nemlig meget større end hans Formue. Til forskellige havde han en Gæld af i alt 257 Rdl., hvoraf kan nævnes, at en forhenværende Tjenestekarl havde en tre År gammel Obligation på sin tilgodehavende Løn. Endvidere havde en Mand fra Skjoldborg meldt til Provsten, at "Skorstenspiiben af det Madam Duun beboede Hus, Stervboet tilhørende, var nedfalden indtil en Alen under Taget". For denne Reparation skyldte den afdøde 1 Rdl. 3 Mk.

Enken erklærede, at hun ikke havde kendt noget til deres økonomiske Forfatning, men ubekymret overladt det til sin afdøde Mand. I Enkepension fik hun kun 3½ Rdl. fra Degnekaldet, så Udsigterne var ikke lyse, men da hun fik Todbøl Legat og Husly i Legathuset, lykkedes det hende at slå sig igennem til 1807; så måtte hun søge Hjælp af Fattigvæsenet, som tilstod hende en årlig Hjælp af 3 Rdl. 1809 nævnes hun som svagelig, og i 1816, efter Madam Ellermanns Død, fratog man hende Fattighjælpen fordi hun så fik fuld Enkepension, hele 7 Rdl. årlig. De sidste År, Madam Bach levede, modtog hun ingen Fattighjælp. Børnene var da voksne og kunde måske også yde hende lidt Hjælp. Den 22de Maj 1823 døde, hun i en Alder af 63 År.

Wilhelm Ellermann blev kaldet til Degn og Skoleholder i Skjoldborg efter Bachs Død og underskrev Edsbogen den 28de Juni 1800. Her levede han kun i ganske kort Tid. Ved sin Ankomst hertil var han allerede en ældre Mand og havde "Flod" i Ansigtet, og først i Decbr. Måned 1801 afgik han ved Døden af Skørbug (Kræft?), 64 År gl. Begravelsen foregik den 12te Decbr.

Ellermanns Enke, *Lucie Johannisdatter Langballe*, flyttede efter Mandens Død bort fra Skjoldborg og fik kun 3½ Rdl. i Pension, da Enken Madam Bach allerede oppebar Pension fra Kaldet. Hvor Madam Ellermann flyttede hen, vides ikke, men den gamle Fattigprotokol oplyser, at hun døde År 1816.

Da Ellermann døde, efterlod han sig en 9-årig Datter, Marie Kirstine, og to Sønner, hvoraf den ældste hed Andreas Vilhelm, var 24 År gl. og for til Søs som Styrmand fra Arendal i Norge. Den yngste Søn var Maler og hed Johannes Ellermann. Han var kun 20 År gl. og havde ved Faderens Død opholdt sig 1½ År i England.

Dagen før Ellermanns Begravelse blev Student *Svend Aagaard* kaldet til Degn i Skjoldborg. Han stammede fra Koldingegnen, hvor hans Bedstefader ejede Skindløb Have. Svend Aagaard var Brodersøn til den daværende Præst i Skjoldborg, Hr. Knud Aagaard, der er bekendt som historisk-topografisk Forfatter, og hos denne Farbroder opholdt Svend Aagaard sig som Huslærer, da han blev kaldet til Degn i Skjoldborg. Aagaard var født 1779 og giftede sig kort efter sin Ansættelse som Degn med *Hedevig Kirstine Brantsen*, der var Datter af Forvalter Brantsen på Børglum Kloster i Vendsyssel. Hun var født den 27de Oktbr. 1782 og kom til Skjoldborg Præstegård År 1800 som Husjomfru, og her var det, at hun lærte Svend Aagaard at kende. I deres Ægteskab havde de 6 Sønner og 3 Døtre, Aagaard var først Degn senere Lærer i Skjoldborg i noget over 30 År. Han døde den 28de Avgust 1832 af Kræft, kun 53 År gl. Hans Hustru overlevede ham i 31 År og døde 81 År gl. den 28de Febr. 1863.

Tæt nord for Kirken er Svend Aagaards og hans Hustrus Gravsted, på hvilket en Søn, Ulrich Aagaard, i 1881 satte en smuk Mindestøtte af Sandsten.

Svend Aagaard var høj og velvoksen og de sidste År, han levede, tillige noget førlden. Af Karakter var han opbrusende, men hans gode Sindelag vandt dog hurtigt Sejr over Heftigheden, så han som Lærer nænnede ikke at uddele strenge Straffe. Havde Skolebørnene forset sig, måtte Synderne selv hente Riset, men når de så kom frem for ham, tildelte han dem kun i Reglen et Par lempelige Rap.

Aagaard var en velhavende Mand. Foruden Degnekaldet ejede han i S. Skjoldborg en Gård, som en af Sønnerne overtog efter hans Død.

Skoleholdere i Skjoldborg-Kallerup.

I Løbedegnstiden, før Chr. 5tes Danske Lov udkom, havde man hist og her de såkaldte "danske Skolemestre". Skønt disse synes at have været ret sjældne på Landet, nævnes der dog en sådan her fra Skjoldborg. På Fr. 3djes Tid var nemlig *Palli Poulsen*, "dansch scolmester udi Schiolborg". Han var født 1597 og døde midt under Svenskekrigen. Begravelsen står i den gamle Kirkebog anført til den 5te Decbr. 1658.

En Datter af Palli Poulsen, Magdalene Pallisdatter, blev den 28de September 1656 viet til Peder Michelson, Sædedegn i Karby på Mors. 34 År senere, Anno 1690, nævnes den samme Peder Michelsen som Degn i Karby. 1660 omtales en Skolemester, som hed *Christen Nielsen*, men det er dog ikke aldeles sikkert, at han har boet i Skjoldborg.

I Kallerup fandt man ingen Anledning til at bygge nogen Skole i Følge Forordningen af 1739, da der kun var få Børn i Sognet. Degnen Holm gik dog to Aftener om Ugen til Kallerup og underviste Ungdommen i Kristendom, men da han døde 1743, er denne Undervisning måske hørt helt op. Man ved i hvert Fald ikke noget om, hvorvidt Eftermanden fortsatte med denne Aftenskole.

Det varede dog ikke længe, inden man fik en Skoleholder i Kallerup. 1763 nævnes Husmand *Jakob Jensen (Tinstrup)* som Skoleholder. Hans pædagogiske Evner har sikkert ikke været ret betydelige, thi i de første År, han var Skoleholder, kunde han knap skrive sit Navn læseligt. Hans Håndskrift vidner om en ubehjælpelig, kluntet og i høj Grad øvet Hånd. Jakob Tinstrup har muligvis kun holdt Skole i Vintertiden, og efter hans Død 1801 hørte Skoleholdet midlertidigt op i Vinteren 1802-03. Den påfølgende Vinter holdt Husmand *Christen Pedersen* Skole, men Vinteren 1804-05 nævnes en *A. P. Thilsted* som Skoleholder. Vinteren 1805-06 er Chr. Pedersen igen Skolemester, og 1806-07 en anden Mand, som hed *Ole Bundgård*. I 1807-08 holdt *Anders Kjær* Omgangsskole i to Måneder. Endelig 1808 fik Kallerup sin egen Degn, *E Wedbye*, som tillige holdt Skole hele Tiden fra 1808-12. Ved Nyår 1813 blev *Chr. Hilligsøe* Degn og Skoleholder og senere Lærer i Kallerup til sin Død, der indtraf i Året 1832.

2. Sjørring-Thorsted.

Degnene:

1. *Villem Christensøn*. 1688-1726.

Hans Hustru, Karen Andersdatter, blev jordet den 15de Maj 1743, 77 År gl.

2. *Severinius Bech* (Søren Bech). 1727-1761.

Han betegnes som en dygtig, studeret Degn, meget bekvem til Skoletjeneste at forrette. 1732 havde Bech og hans Hustru Dorthe Andersdatter en Søn Jeppe i Kirke. Denne Søn var født den 28de Avgust. Bech havde også en Datter (se nedenfor).

I Kirkebogen har Præsten i Anledning af Bechs Død indført følgende:

”Den 25de Marts 1761 døde den hæderværdige og fornemme, vellærde Guds Mand Søren Bech, velmeriteret Sogndegn for Sjørring og Thorsted Menigheder, efterat, han som en trofast og opbyggelig Mand viselig og priselig havde ført sit Embede i en Alder af 34 År og nogle Dage og sit gudelige Liv til et Mål af 61 År 2 Mdr. 11 Dage. Den 2den April jordet på Sjørring Kirkegård.”

3. *Isaac Caspersen Pretzman*. 1761-1764.

Nævnes 1744 som Skoleholder i Sjørring og blev gift med Bechs Datter, Magdalene Sørensdatter Bech, som var født den 27de Juli 1728. Med hende havde han en Datter, Anna

Severine Dorthea, der døde den 17de Novbr. 1763, kun 2 År gl.

Ved Bechs Død fik Pretzman Degneembedet, men døde allerede den 23de Oktbr. 1764, 42 År gl. Hans Hustru døde samme År den 6te Septbr. Efter al Sandsynlighed har en Tyfus endt deres Dage.

4. *Peder Vegtorp*. 1764-1781.

5. *Nicolai Chr. Raae*. 1781-1801.

6. *Thøger Pedersen Hillerslev*. 1801-?

Hans Hustru hed Kristiane Katrine Valdemarsdatter, og hun døde i Barselseng den 17de Juli 1802.

Degneembedet:

1555 fandtes der intet Degneboel i Sjørring, men ”gamle Mænd og Kirkeværgen siger, at det rette Degneboel er til Thisted Bisgård og giver årlig 2 Tdr. Byg.” Degnens Indtægt er 2 Skpr. Byg af hver Gårdmand og 1 Skp. af hver Boelsmand. Ved denne Tid fandtes der i Sjørring 36 Gårde og 9 Boel.

Et Boelssted i Thorsted er lagt ind under Thisted Skole, og dette Boelssted anses af Thorsted Mænd for at være deres rette Degneboel. Forøvrigt oppebærer Degnen 3 Skpr. Byg af hver Gårdmand og 2 Skpr. Byg af hver Boelsmand i Thorsted Sogn, hvor der ved Året 1555 var 5 Gårde og 6 Boelssteder.

1571 havde Sjørring-Thorsted en Løbedegn fra Thisted Latinskole, som så af begge Sogne oppebar 8 Tdr. Byg, 7 Lam og 1 Mk. i Penge.

1690 var Degnekornet 18-19 Tdr., Juleoffer 1 Sldr. 3 Mk. Påskeoffer 1 Sldr. 2 Mk og Pinseoffer 1 Sldr. 1 Mk. Påskerente 8 Pd. Brød og 6 Ol Æg, St. Hansrente 2 Pd. Oste. Intet Degneboel, men på Kirkens Bekostning er opbygget et nyt Skolehus på 7 Fag. En Mand i Sjørring skylder 1 Td. Byg og af 2 Udmarksagre i Tilsted gives 1 Mk. til Degnen. Til Thisted Skole svarer Degnen 4. Tdr. Byg årlig.

1737 hedder det, at ”Degnen bor på Kirkegården i et lidet gammelt, forfaldent Hus, som siges at være bygget til et Skolehus, hvortil er ikke ringeste Ejendom undtagen tvende Havrelandsagre, beliggende på Tilsted Mark, af Sæd 10 Skpr. Havre.” Ved samme Lejlighed foreslås det, at Skolehus og Degnebolig flyttes og bygges sammen i et Hus.

Den ny Degnebolig blev bygget sammen med Skolehuset og bekostet af Major Moldrup til Vestervig.

1768 er Degnens Indkomst sat til 54 Rdl.

Skoleholdet

Ved det gamle, forfaldne Hus på Kirkegården fandtes der ikke så megen Plads, at den forordnede Skole af fire Fag kunde bygges, hvorfor det i Året 1737 blev bestemt, at ”på Fælleden ved Gadshøj eller på Fælleden straks søndenfor Sjørring kan bedst være Sted til et Skolehus, som ikke alene

skulde bestå af de forordnede Fag, men af to til, hvorudi Degnen med Kone og Børn kunde have fornøden Husværelse.”

”I Sperring behøves en Skole, som kan bekvemmelig bygges i søndre Side af Byen på Heden vesten Jens Dahls Hus, og vil samme bestå af 6 Fag, der ej kan opbygges ringere end 90 Rdl.

I Sjørring foreslås Degnen til Skoleholder og i Sperring en Laurits Hoelgård, Hr. Moldrups Tjener, ”et Menneske i Kristendommen såre vel oplyst, og som i denne Vinter har vist god Frugt og Prøve.”

I Thorsted ingen Skole, ”vil opbygges et Skolehus af 6 Fag og bekvemmelig kan opsættes vesten Kirken på Fælliggade, og samme Skole er højest fornøden, siden Børnene af Skårup By, Sjørring Sogn, ej andetsteds kan samles til Skoleundervisning.” I Thorsted fandtes ingen Person, som var skikket til at blive Skoleholder.

Sjørring Skolehus blev så ”bygget til vestre Ende af Degneboligen af Major Kraft til Råstrup, beliggende henved 300 Skridt norden Kirken, 4 Fag, 9 Alen lang, 8 Alen bred, fra Rem til Grundsten 3½ Alen, har et Bislag til Indgang ved søndre Side, samt et kombineret Udskud, som er 2 Alen vid, ved nordre Side til Forvaring af Skolens Ildebrand. De tre vestre Fag er Skolestue, det fjerde og østre til Skolens og Degnens fælles Køkken, hvori er opsat en for Skolen og Degnehuset fælles Skorsten med muret Pibe gennem Taget. Bygningen er af forsvarlig god Fyrretømmer, Taget af Strå, Væggene overalt lerklinede, men på søndre Side og vestre Ende desforuden beklædt med Fyrrefjæl. Over Skolestuen og det fælles Køkken er Loft af gode ny Fyrrebræder; til Bislaget, Skolestuen og Køkkenet 3 forsvarlige ny Døre med behørlige Hængsler og Lukkelse vel forsynede, 4 Vinduer mod Vest, 2 mod Syd. Skoleholderne er Degnens Adjunctus Isaac Pretzman og Degnen selv.

Sperring By fik kun en Omgangsskolemester ved Navn Jakob Røjkjær. ”Næstrup Bymænd, som altid før har haft en Omgangsskolemester, holder i Vinter (1742) ingen, da der dog er henved 30 Børn, der højt behøver Skolegang; de (Bymændene) undskylder sig alle med den hårde og dyre Tid, da dog de fleste blandt dem er rige og formuende.”

I Thorsted blev ikke bygget nogen Skole, men om Vinteren holdt Chr. Mouridsøn Omgangsskole.

1763 er Sjørring Skolehus endnu ”i god og forsvarlig Stand med Tømmer og Tag, Skorsten og Kakkelovn, Døre og Vinduer, Borde og Bænke, og hvad derudi findes.

Skolens Inventarier ere:

1. Tvende fastsatte Borde, tvende fastsatte Bænke og tvende Skamler, som alt er af Fyrrebrædder.

2. 1 Bibel, 10 Spørgsmåls-, 9 Evangelii-, 8 Katekismi- og 8 ABC-Bøger, af hvilke nogle er noget forslidte, 2 Skrivetavler, 2 Blækhorn og 2 Linealer.

3. I Skolestuen er opsat en Jernbilæggekakkelovn på muret Fod, 1½ Skippund vægtig, på hvis Sidestykke står Friderici 4des effegies (Billede) med Underskrift: Gud bevare Kong Friderich, 1701, og på Forstykket er tegnet Fr. 4des dobbelte Navnetræk med et understående draget Sværd, som holder sig på en Gren. Bemeldte Kakkelovn har nuværende Sognepræst, Hr. Provst Steenstrup, forræret til Stedet, sålænge der bliver Skole, men reserveret sig selv og Arvinger, om Donationen (Gaven) nogensinde forrykkes fra sit Mål.”